

Dobrovoljen opomin zavolj cepljenja kóz. *)

V Ljubljani imamo že več mescov dosti kozavih otrok, pa tudi več odraščanih je zbolelo za kozami. K sreči ta letošnja kuga ni tako hudobna, da bi ljudje zlo merli po nji.

Ker morebiti tudi drugod se nahaja ta bolezen ali ategne še le priti drugam, naj omenimo nekoliko o nji.

Človeške kozé so ptuja bolezen, ktera je bila iz jutrovih dežel, posebno ob križarskih vojskah, v 10. in 11. stoletju v naš del sveta (Evropo) zanešena in je odtistihmal se udomačila pri nas. Jutrova dežela je sploh mati mnogih hudih bolezni. Pred 800 leti tedaj Evropejci nismo nič vedili od koz kakor tudi od francozov, kolere itd. ne. Ko so se pa priteple koze k nam, se je navadno vsake 4 leta vlekla strašna kuga po Evropi in za kozami je umerlo tisoč in tisoč ljudi; kar jih je prebolelo, so imeli spraskane in marogaste obraze, da je bilo gerdo viditi, so oslepeli itd.

Previdnost Božja je hotla, da se angležkemu zdravniku Edvard Jenner-u je leta 1797 naključilo, da je v nedolžnih kravjih kozah najdel pripomoček zoper grozovite človeške kozé. Komur so kravje koze stavili, je večidel bil obvarovan hude človeške kuge. Tako je krava postala velika dobrotnica človeška. Otrokom cepljene kravje koze so dajale potem tvarino (materijo), s katero se večidel sedaj stavijo otrokom in odraščanim kozé.

Drugo pot bomo omenili več o kozavi bolezn, danes opominjamo starše in pa druge le tega, kar je pred vsem treba.

Kozé so nalezljiva kuga, tedaj je

perva potreba: kozavega človeka tako dolgo, da se niso koze popolnoma olušile, ločiti od vseh drugih in ga samega imeti v izbi, ne presoparni in ktera se vsaki dan s čisto sapo navdá;

drugo je, da se kozé v drugič stavijo otrokom, pri kterih se ne vidijo znamenja očitno, da so se jih v prvo stavljene kozé prijele in so tedaj v nevarnosti vdrugo zboleli. Ker pa se človek po preteku kakih let vés prerodi in prenaredí, zgine tudi s tem moč pred več leti stavljenih koz, kar se po skušnjah zdravniških po preteku 10 ali 12 let zgodi. — torej je treba, da si tudi odraščeni dajo vnovič staviti koze ali se „revakcinati.“ Da to more vsak lahko storiti, skerbí vlada sama, ktere naloga je skerbeti za zdravje ljudstva; le ubogati jo je treba.

(Konec prihodnjic.)

Segač, prerok litijski.

Bival je pred 25 leti v Litii sloveč mož, ki so mu „Segač“ po domače rekli, pa ne zato, da bi bil po ptujem blagu segal. Bog vari tega! Segaç je bil bogat mož in pa vervarski mojster v Litii. Iz njegove vervarnice je šla marsiktera verv po svetu; pri njem so marsikterega oženili, pa tudi marsiktero omožili, da je bil joj! pri njem se je dokaj kupčij sklenilo, ki so se izverševale v dalnem Sisku. Tako obrajtan je bil naš Segaç. Kadar je pa on zvernil kapljico tistega soka, ki ga je hervaško tersje zgojilo, je začel prihodnje reči prerokovati, in menda od tod njegov priimek, ker on je segal v prihodnost nam drugim prikrito.

Nekega večera sedimo okoli Segaçeve mize. Tú nam on začne praviti: „Vi ste še mladi, vi bote dočakali, da pojde cesta od sv. Križa po Reki, in takrat se bo Litija okožila; kadar pa pojde velika cesta čez Moravče**) do Litije, takrat se bo Litija zredila.“

Litijci po konci! prvi del prerokovanja vašega umer-

*) Kóze, kozé, se tú in tam po Slovenskem tudi osepnice imenujejo; osepnice, pa tudi boginje jim pravijo tudi Serbi, Rusi in Poljaci pa ospa.

**) Moravče, vas v fari sv. Križa pod Litijo.

lega Segaça se nad vami že spolnuje. Po vaši Reki je že res zdelana prav pripravna cesta; vi se tersite, da se ognete vseh klancov, vendar tako, da ne delate nepotrebnih ovinkov. Zato vaše delo že po več farah na Dolenskem slovi. Napravite še Trebance, da zdelajo od svoje plati cesto memo Jevševarja do moravškega mostú, in po tem se bo tudi drugi del Segaçevega prerokovanja spolnil. Vi bote res imenitni, vaše mesto pa sloveče, ker bodo vozili memo vas blago po železnih in lesenih kolih. Samo grofa Pače-ta še naprosite, da vam v svojih velikih gojzdih dosti stavbnega lesú prihrani za vaše krasne palače, ki jih bote stavili poleg nove vélike ceste.

Na Kranjskem imamo dosti malih cest, pa malo prav speljanih. Kako to? me utegneta prašati. To je pa tako: Naše male ceste so se dosihdob med nami čisto po volji kantonskih načelnikov in pa grajščakov morale zdelovati. Ti pa so se ogibali: tukaj kakega grajščinskega travnika, tamkaj kake farovške njive, spet drugej je gospodin načelnik segel prijatlu v roke, da se neče njegovemu gajiču ništa kvara činiti. In tako je naredila sama kersanska ljubezen, da so na naših malih cestah ostali ovinki in klanci čisto nepotrebni; ti pa voznika mudé, in mu praznijo žep.

Kdo bi pa moral nove ceste osnovati, da bi ne bile skažene? To bi zamogli obertniki in posestniki tistega kraja najbolje zagotoviti, po kojih okrajinah bi se nove ceste narejale, ker le taki možje poznajo najbolj svét in pa težo blaga, ki jo bo mogla nova cesta nositi. Stavim, kar kdo hoče, da bi šmartenski kerčmarji, klobučarji, usnarji in kovači nikdar ne bili svetovali, če bi jih bil kdo za to poprašal, da bi se cesta od Šmartna proti Pljuski čez Killovec, prav po domače: Bogensperk, narejala, temveč terdim, da bi bili ti možje pokazali čisto drug pripravniši in položniši svét za tisto cesto. Naj bi si bila kilovška grajščina sama skerbela za pot od male ceste do gradú. Po klancih se mora le tam cesta peljati, kjer se ne dá klancov tako ogniti, da bi se po okolišu prihranila vsaj polovica stroškov za pripravo. Govorimo le od ovinkov cest, in ne omenimo tako imenovanih rajd, ker te so nepotrebne povsod, naj je gora visoka kakor le hoče. Rajde pričujejo, da ceste ni dosti izurjen mojster osnoval. Po serpinah*) umetno speljanih se privozi na najvisokejše gore hitro in varno. Kje vozi železnica po rajdah? po serpinah pa na višave in v doline. Tudi gosp. Engeltaler je knezu Auerspergu po priličnih serpinah izpeljal cesto od Fužin pod Žužembregom do Lašč, vasi proti Kočevju, tako, da zdaj 25 centov par terdnih kónj tam ložej speljuje, kakor pred po rajdah 15 centov, dasiravno stoji tista vas 1222.102 sežnjev nad Kerko in Fužinami. Dokler so po rajdah iz Tersta na Občino vozili, so bili konjiči in voznjači dostikrat nesrečni; zdaj pa, kar okoli po mandrigah vozijo, ni čuti kaj tacega. Al kdo je osnoval tisto cesto po mandrigah na Občino? Preblagi gospodin Kronest in njegovi tovarši, veliki tergovci in obertniki v Terstu in na Dunaji so jo sprožili leta 1827 in dodelali do leta 1831; pa poterdila se je. Kdo je nasvetoval novo cesto od moravškega mostú čez Štorovje po Reki na Litijo? Posestnik velike grajšine turniške, grof Pače, si je prvi to delo domislil; on je prigovarjal kantonskima načelnikoma v Trebnem in v Litii, da sta v to privolila, in ljudem leta 1861 ukazala, da pomagajo, da se to obče koristno delo hitro dodela. Le to je škoda, da trebanški kanton ni še letos čisto zdelal ceste od Trebnega memo Jevševarja do moravškega mostú! Grofu so se pridružili obertniki litijski in njih sosedje v okolici tako, da se zdaj kósajo, kdo bi več storil in več pripravnega sveta za novo cesto podaril. Pa tudi ta cesta se more poterditi; saj so jo osnovali in proti železnici obernili posestnik grof Pače, obertniki domači in prerok litijski, njih slavni Segaç.

L. St.

*) Serpine (izraz francozki) so daljni okrogji ceste serpom podobni, ki se vijejo proti verhu visokih gorá.